

привабливість сектору. Таким чином, системна політика фінансування розвитку залізничної інфраструктури, що поєднує бюджетну підтримку, міжнародне співфінансування та інноваційне оновлення, може стати одним із ключових чинників національного економічного відновлення та зміцнення державної стійкості в післявоєнний період.

Перелік використаних джерел:

1. Крейденко Володимир. «Укрзалізниця» в цифрах: чи є гроші для реформ? URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/10/22/720834>.
2. У держбюджеті-2025 передбачено понад 7 млрд грн для Укрзалізниці. URL: <https://www.railinsider.com.ua/u-derzhbyudzheti-2025-peredbacheno-ponad-7-mlrd-grn-dlya-ukrzaliznyczi>.

УДК 336.02

Тимошик Софія

студентка групи ПФ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

Науковий керівник: Крупка Андрій

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Податкова система є одним із найважливіших інструментів державної економічної політики, що дає змогу регулювати фінансові потоки, підтримувати економічну стабільність і сприяти розвитку. Для України, яка прагне вступити до Європейського Союзу, особливо важливим є аналіз податкових систем держав-членів ЄС. Це дозволяє виявити можливі напрями адаптації українського податкового законодавства до європейських стандартів, зокрема в частині соціальної справедливості, прозорості та ефективності.

Інтеграція до європейського економічного простору передбачає впровадження принципів гармонізації, що, зокрема, охоплює і податкову сферу. Попри відмінності у ставках і структурі податків між країнами ЄС, загальні підходи до оподаткування орієнтовані на рівномірне податкове навантаження та забезпечення сталого розвитку. Україна також повинна здійснити глибокі податкові реформи для досягнення відповідності цим стандартам.

Фіскальна ефективність залежить не лише від рівня податкових ставок, а й від якості податкового адміністрування та контролю. В Україні актуальним залишається питання боротьби з тіньовою економікою та ухиленням від оподаткування, адже недостатній рівень контролю за сплатою податків ускладнює наповнення бюджету та гальмує соціально-економічний розвиток [1].

Особливу увагу варто звернути на те, що податки залишаються основним джерелом наповнення державного бюджету, особливо в умовах війни. Військова агресія проти України суттєво змінила акценти у фінансовій політиці: держава повинна забезпечити фінансування оборонного сектору в безпрецедентних обсягах. Серед основних викликів, з якими стикається податкова система України в умовах війни та економічної нестабільності, можна виокремити такі проблеми:

- нестабільність податкового законодавства;
- високе податкове навантаження;
- тінізація економіки - через зниження платоспроможності зростає частка неофіційної економічної активності;
- недовіра до податкових органів і державних інституцій загалом;

- недостатній рівень цифровізації податкових процесів;
- відсутність дієвих податкових стимулів для розвитку інновацій, інвестицій та експорту;
- неузгодженість із європейськими стандартами.

У відповідь на виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, Україна оперативно запровадила низку змін до податкової системи з метою підтримки бізнесу та збереження економічної активності. Зокрема, з квітня 2022 року було тимчасово дозволено підприємствам, включаючи великий бізнес з обсягом доходу до 10 млрд грн, перейти на спрощену систему оподаткування зі ставкою 2% від доходу, що замінювало податок на прибуток та ПДВ. Також були знижені або скасовані окремі податки, обмежено податкові перевірки, а відповідальність за деякі порушення пом'якшена. Проте з 1 серпня 2023 року дія цієї надзвичайної податкової моделі була припинена, і платники повернулись до стандартної системи оподаткування. Більше того, у 2024–2025 роках спостерігається поступове посилення податкового тиску: зокрема, ухвалено підвищення ставки військового збору, а також обговорюються ініціативи щодо розширення бази оподаткування для фінансування оборонних витрат. Спроби балансувати між підтримкою бізнесу й забезпеченням бюджетної стійкості змінюються залежно від етапу війни та стану економіки [2].

У функціонуванні вітчизняної податкової системи виявлено низку проблем, тому важливо розглянути основні складові податкових систем зарубіжних країн, щоб визначити ключові напрямки для реформування. Зокрема, порівняння податкової системи України з системами країн Європейського Союзу виявляє низку істотних відмінностей як у структурі податків, так і в принципах адміністрування та контролю. Податкові системи ЄС загалом базуються на стабільності, передбачуваності та високому рівні довіри між державою й платниками. У більшості європейських країн податкове законодавство є відносно стабільним, а основний акцент робиться на простоті адміністрування, автоматизації процесів та цифрових сервісах. Важливу роль відіграє фіскальна децентралізація: місцеві бюджети мають більшу податкову автономію, що дозволяє ефективніше реагувати на потреби громад. Суттєво відрізняється й підхід до податкового контролю: у країнах ЄС він орієнтований на ризик-орієнтовану модель - перевіряються не всі підряд, а лише ті платники, які викликають обґрунтовані підозри (через алгоритми, аналітику, автоматизовані системи). Такий підхід мінімізує тиск на бізнес і знижує корупційні ризики. В Україні ж податковий контроль часто залишається вибірковим, непрозорим і ручним, що призводить до зловживань і створює середовище недовіри. Крім того, відсутність стабільності, складність процедур і надмірний фіскальний тиск знижують рівень податкової дисципліни. У цьому контексті європейські моделі адміністрування та контролю можуть стати дієвим орієнтиром для реформування української системи. Контроль, на нашу думку, повинен бути системним, автоматизованим і відповідати принципам безперервності та прозорості.

У цьому контексті все більше джерел наголошують на необхідності переходу до результативного контролю, який дозволяє не лише фіксувати формальні порушення, а й оцінювати досягнення конкретних цілей за допомогою використаного бюджетного ресурсу. Такий підхід, орієнтований на ефективність, прозорість і підзвітність, є логічним продовженням сучасних європейських практик у сфері публічних фінансів. У поєднанні з реформами в податковій сфері - зокрема спрощенням адміністрування, цифровізацією, мінімізацією фіскального тиску та ризик-орієнтованим контролем - це створює передумови для побудови справедливої та ефективної системи управління публічними коштами, яка стимулює розвиток економіки, зміцнює довіру до держави і наближає Україну до європейських стандартів..

Отже, формування ефективної та справедливої податкової системи є не лише економічною, а й стратегічною потребою для України в умовах війни та євроінтеграційного поступу. Вдосконалення податкової політики має спиратися на принципи прозорості, цифровізації та результативного використання публічних фінансів. Урахування досвіду країн ЄС, адаптація найкращих практик адміністрування і фіскального планування дозволить не лише оптимізувати податкове навантаження для бізнесу, а й посилити стійкість держави у

протидії зовнішнім загрозам. Податкова система нового зразка має стати інструментом відновлення економіки, підвищення довіри громадян і забезпечення довгострокового розвитку країни.

Перелік використаних джерел:

1. Огренич Ю., Сопіна А. Особливості функціонування податкових систем країн ЄС і України та шляхи їх реформування. *«Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка»*. 2021. вип. 9. С. 7-16.
2. Стащук О., Маслов Р. Податкова система України та країн Європейського Союзу: порівняльний аспект. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 3, 39. 2024. С. 65–72.

УДК 658.14

Черкашин Інна

студентка групи ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

Науковий керівник: Крамар Ірина

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах воєнного стану підприємства стикаються з численними викликами, що загрожують їхній фінансовій стабільності та виживанню. Зовнішні та внутрішні фактори, такі як руйнування інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, зменшення платоспроможного попиту, а також зміни у регуляторному середовищі, створюють серйозні загрози для нормального функціонування бізнесу. Неефективне фінансове планування, нестача резервного капіталу та обмежений доступ до фінансування посилюють ризики, що потребують негайного впровадження антикризового фінансового управління.

Антикризове фінансове управління в умовах воєнного стану є ключовою складовою загальної системи управління підприємством. Його головною метою є своєчасне діагностування фінансових загроз, розробка адаптивних стратегій та впровадження заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків та збереження платоспроможності компанії [1].

У сучасних умовах фінанси підприємств в Україні стикаються з рядом глибоких системних проблем, зумовлених як довготривалими структурними дисбалансами в економіці, так і зовнішніми шоками. До ключових загальних викликів належать нестабільність податкового законодавства, обмежений доступ до довгострокового фінансування, високий рівень тінізації економіки, а також недостатня інвестиційна привабливість. В умовах повномасштабної війни ці проблеми загострюються: підприємства змушені адаптуватися до втрати ринків збуту, логістичних порушень, зниження платоспроможного попиту та фізичного руйнування активів. Додатковим тиском є вимушене скорочення виробництва, зростання ризиків неплатоспроможності, обмежений доступ до кредитних ресурсів та необхідність оперативного антикризового планування за умов високої невизначеності. Усе це потребує гнучкого підходу до управління фінансами підприємств у воєнний період.

На нашу думку, ключовим інструментом антикризового фінансового управління в умовах воєнного часу є цифровізація фінансових операцій, впровадження сучасних технологій прогнозування та автоматизації. Ці підходи дають змогу мінімізувати втрати, оперативно відслідковувати фінансові ризики та підвищувати ефективність управління